

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора філософії у галузі права,
Даниленко Анни Олександрівни на дисертацію
Стуса Дмитра Васильовича на тему
«Адміністративно-правове забезпечення реформування митних органів
України в умовах інтеграції до митної системи Європейського Союзу»,
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за
спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право**

1. Ступінь актуальності обраної теми

Дисертаційне дослідження Стуса Дмитра Васильовича присвячене одній із ключових і водночас складних проблем сучасної науки адміністративного права – визначенню сутності та структури адміністративно-правового забезпечення реформування митних органів України в умовах інтеграції до митної системи Європейського Союзу.

Актуальність обраної теми зумовлюється тим, що реформування митних органів у сучасних умовах набуває не лише організаційного чи політико-управлінського, а передусім адміністративно-правового змісту. Йдеться про трансформацію способів реалізації адміністративної компетенції митних органів, зміну процедурних форм їх діяльності, впровадження нових стандартів прийняття індивідуальних адміністративних актів, а також забезпечення підконтрольності та перевірюваності управлінських рішень. За таких умов митна реформа постає як юридично опосередкований процес публічного адміністрування, що потребує системного правового впорядкування.

Особливої ваги досліджувана проблематика набуває у зв'язку з європейською інтеграцією України, яка передбачає не лише формальне наближення митного законодавства до *acquis* Європейського Союзу, а й імплементацію функціональної моделі митного адміністрування, заснованої на уніфікованому нормативному регулюванні, процедурній визначеності, ризик-орієнтованому контролі та цифровій інтегрованості. Водночас сучасний стан адміністративно-правового забезпечення митної реформи в Україні характеризується нормативною

фрагментарністю, інституційною нестабільністю та процедурною неоднорідністю, що обумовлює наявність розриву між стратегічними цілями реформування та юридичними засобами їх реалізації.

Дисертант обґрунтовано виходить із того, що реформування митних органів має розглядатися як цілісний об'єкт адміністративно-правового впливу, а адміністративно-правове забезпечення – як комплексна система взаємопов'язаних нормативних, інституційних, процедурних, цифрових і контрольних засобів, внутрішньою структурно-функціональною основою якої виступає адміністративно-правовий механізм. Такий підхід є методологічно виваженим, оскільки дозволяє дослідити митну реформу через базові категорії адміністративного права – адміністративну компетенцію, адміністративну процедуру, адміністративний акт, адміністративний розсуд, контроль та оскарження.

У цьому контексті тема дисертації є своєчасною, науково обґрунтованою та практично значущою. Вона відповідає сучасним викликам трансформації публічного адміністрування, завданням імплементації митного *acquis* ЄС, потребам цифровізації державного управління та необхідності забезпечення законності, підконтрольності й ефективності діяльності митних органів України.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації Стуса Дмитра Васильовича, є належним чином обґрунтованими, логічно послідовними та методологічно виваженими. Їх достовірність забезпечується чітким визначенням об'єкта, предмета, мети й завдань дослідження, використанням широкої нормативно-правової, доктринальної та емпіричної бази, а також системним застосуванням загальнонаукових і спеціально-юридичних методів пізнання.

Мета дисертаційного дослідження полягає у визначенні сутності, структури та функціонального призначення адміністративно-правового забезпечення

реформування митних органів України в умовах інтеграції до митної системи Європейського Союзу, а також у розробленні авторської моделі модернізації відповідного механізму. Зазначена мета є науково коректною, відповідає темі дисертації та реалізована через систему взаємопов'язаних завдань, спрямованих на розкриття як теоретико-правових, так і прикладних аспектів досліджуваної проблематики.

Об'єктом дослідження визначено суспільні відносини, що виникають у сфері публічного адміністрування у зв'язку з реформуванням митних органів України в умовах європейської інтеграції. Предмет дослідження охоплює адміністративно-правові засади, засоби та механізм забезпечення реформування митних органів України, включаючи його нормативний, інституційний, процедурний, цифровий і контрольний компоненти. Таке співвідношення об'єкта і предмета є логічним, відповідає сучасним методологічним підходам адміністративно-правової науки та вимогам до дисертацій за спеціальністю 12.00.07.

Методологічна основа дослідження є комплексною та достатньо розгалуженою. Дисертантом використано діалектичний, логіко-семантичний, формально-юридичний, системно-структурний, порівняльно-правовий, функціональний та прогностично-правовий методи. Їх застосування дозволило не лише розкрити сутність адміністративно-правового забезпечення реформування митних органів, але й виявити системні дефекти чинної моделі, зокрема нормативну фрагментарність, інституційну нестабільність та процедурну невизначеність, а також обґрунтувати напрями її модернізації.

Структура дисертації є логічною, внутрішньо узгодженою та відповідає поставленій меті й завданням дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У першому розділі розкрито теоретико-правові засади адміністративно-правового забезпечення реформування митних органів України. Обґрунтовано, що реформування митних органів має адміністративно-правову природу та виступає самостійним об'єктом адміністративно-правового впливу, оскільки реалізується через адміністративні процедури, пов'язане зі зміною адміністративної

компетенції та супроводжується прийняттям індивідуальних адміністративних актів. Особливу цінність становить розроблення авторського підходу до розуміння адміністративно-правового механізму як внутрішньої структурно-функціональної основи відповідного забезпечення.

У другому розділі досліджено основні напрями реформування митних органів України в умовах адаптації до митної системи Європейського Союзу. Обґрунтовано, що зміст митної реформи розкривається через трансформацію інституційної організації, процедурної діяльності та цифрових форм реалізації адміністративної компетенції. Значущими є положення щодо визначення адміністративної процедури як базової юридичної форми діяльності митних органів, а також аналізу ризик-орієнтованого підходу, цифровізації митного адміністрування та їх впливу на зміст адміністративного розсуду і характер управлінських рішень.

У третьому розділі сформульовано напрями вдосконалення адміністративно-правового забезпечення реформування митних органів України. Найбільш вагомими є положення щодо необхідності функціональної гармонізації національного законодавства з митним *acquis* ЄС, розвитку електронної адміністративної процедури, удосконалення кадрового, антикорупційного та контрольного забезпечення, а також розроблення авторської моделі модернізації адміністративно-правового механізму, заснованої на інтеграції нормативного, інституційного, процедурного, цифрового та контрольного компонентів.

Загалом дисертація характеризується внутрішньою логічною цілісністю, належним рівнем аргументації, системністю викладення матеріалу та достатнім ступенем наукової обґрунтованості сформульованих положень, що свідчить про досягнення поставленої мети дослідження.

3. Новизна отриманих результатів дослідження

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у формуванні цілісного адміністративно-правового підходу до реформування митних органів України як процесу публічного адміністрування в умовах інтеграції до митної

системи Європейського Союзу. Такий підхід ґрунтується на узгодженні нормативного, інституційного, процедурного, цифрового та контрольного компонентів адміністративно-правового забезпечення. Внутрішньою структурно-функціональною основою цього забезпечення визначено адміністративно-правовий механізм, спрямований на гарантування правомірності, обґрунтованості, підконтрольності та перевірюваності діяльності митних органів і прийнятих ними індивідуальних адміністративних актів.

До найбільш вагомих положень, що мають ознаки наукової новизни, слід віднести передусім сформульоване дисертантом теоретико-правове визначення адміністративно-правового механізму реформування митних органів України. Автор обґрунтовано розглядає його як системно організовану сукупність нормативних, інституційних, процедурних, цифрових і контрольних засобів, спрямованих на правове впорядкування процесу реформування як діяльності суб'єктів публічної адміністрації у митній сфері, забезпечення правомірності та обґрунтованості управлінських рішень, визначення меж адміністративного розсуду, а також створення умов для ефективного контролю й оскарження. Запропоноване визначення має суттєве доктринальне значення, оскільки інтегрує матеріально-правові, інституційні та процедурні аспекти адміністративно-правового регулювання.

Важливим є також обґрунтування адміністративно-процедурної природи реформування митних органів України. Дисертант переконливо доводить, що відповідний процес реалізується через систему нормативно визначених адміністративних процедур, у межах яких здійснюється реалізація адміністративної компетенції, прийняття мотивованих індивідуальних адміністративних актів, застосування ризик-орієнтованого підходу та забезпечується гарантування прав суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Такий підхід дозволяє відійти від суто організаційного розуміння митної реформи та розкрити її як юридично опосередкований процес публічного адміністрування.

Науковий інтерес становить розроблена дисертантом модель модернізації адміністративно-правового механізму реформування митних органів України. Її

значення полягає у комплексному характері та спрямованості на інтеграцію ключових компонентів – нормативного, інституційного, процедурного, цифрового та контрольного – у єдину систему реалізації адміністративної компетенції. Особливу цінність має акцент на системоутворюючій ролі адміністративної процедури як базової юридичної форми діяльності митних органів, у межах якої забезпечується прийняття мотивованих адміністративних актів, застосування ризик-орієнтованого підходу та здійснення контролю.

Заслуговує на підтримку удосконалення наукових підходів до структури адміністративно-правового механізму реформування митних органів. Автор обґрунтовує функціональне призначення його елементів як взаємопов'язаних стадій реалізації публічного адміністрування — від нормативного закріплення до процедурної реалізації, контролю та оцінювання результативності. Такий підхід дозволяє розглядати механізм не як сукупність ізольованих засобів, а як цілісну адміністративно-правову конструкцію.

Окремої позитивної оцінки заслуговує розвиток положень щодо європейської моделі митного адміністрування як комплексної адміністративно-правової системи, що поєднує уніфіковане нормативне регулювання, процедурну визначеність, цифрову інтегрованість і централізоване управління ризиками. Дисертант обґрунтовано визначає можливості її адаптації до національної правової системи України на засадах функціональної гармонізації.

Важливим є також подальший розвиток положень щодо оцінки сучасного стану реформування митних органів України, який конкретизовано через виявлення системних дефектів адміністративно-правового механізму, що проявляються у нормативній фрагментарності, інституційній нестабільності та процедурній невизначеності. Значущими є й висновки щодо адміністративно-правових засобів забезпечення результативності діяльності митних органів, розглянутих у взаємозв'язку з цифровізацією, ризик-орієнтованим підходом, розвитком постаудиту та вдосконаленням контрольних і антикорупційних механізмів.

Наукова новизна роботи загалом сформульована коректно, узгоджується зі змістом дисертації та підтверджується сукупністю отриманих результатів, що мають як теоретичне, так і прикладне значення для розвитку адміністративного права та практики митного адміністрування.

4. Практична значимість дисертаційного дослідження

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає у можливості використання його результатів у науково-дослідній, правотворчій, правозастосовній та освітній сферах.

У науково-дослідній сфері положення роботи можуть бути використані для подальшого розвитку доктрини адміністративно-правового забезпечення діяльності митних органів, зокрема щодо формування цілісного уявлення про адміністративно-правовий механізм реформування митної служби, дослідження адміністративної процедури у митній сфері, меж адміністративного розсуду, вимог до мотивованості індивідуального адміністративного акта та механізмів підконтрольності діяльності суб'єктів публічної адміністрації.

У правотворчій сфері результати дослідження доцільно враховувати при вдосконаленні митного законодавства України у контексті реалізації Національної стратегії доходів до 2030 року та відповідних планів заходів, а також у процесі гармонізації національного законодавства з митним *acquis* Європейського Союзу. Особливе значення мають пропозиції щодо розвитку інституту авторизованого економічного оператора, запровадження ризик-орієнтованого підходу, нормативного закріплення електронної адміністративної процедури, удосконалення адміністративних процедур, впорядкування реалізації дискреційних повноважень, а також посилення антикорупційних і контрольних механізмів.

У правозастосовній діяльності митних органів результати дослідження можуть бути використані для забезпечення правомірності, обґрунтованості та мотивованості прийняття індивідуальних адміністративних актів, удосконалення процедур прийняття управлінських рішень відповідно до вимог Закону України

«Про адміністративну процедуру», підвищення рівня підконтрольності діяльності митних органів, а також забезпечення ефективного адміністративного і судового оскарження.

В освітньому процесі матеріали дисертації можуть застосовуватися під час підготовки навчально-методичних матеріалів і викладання дисциплін адміністративно-правового спрямування, зокрема «Адміністративне право», «Митне право», «Фінансове право», «Публічне адміністрування», а також спеціальних курсів, присвячених адміністративній процедурі, цифровізації публічного адміністрування та імплементації європейських стандартів у національну правову систему.

Практичне значення роботи підтверджується її спрямованістю на вирішення актуальних проблем адміністративно-правового забезпечення реформування митних органів України та формування ефективної моделі їх функціонування в умовах європейської інтеграції.

5. Повнота викладення результатів дослідження в опублікованих працях

Основні положення дисертаційного дослідження відображено у 6 наукових статтях, у яких опубліковано ключові результати роботи, а також у 3 тезах доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Тематика наукових публікацій повною мірою відповідає змісту дисертації та охоплює її базові напрями. Зокрема, у статтях розкрито: сучасний стан і перспективи реформування митних органів України; кадрово-інституційні засади модернізації митної служби; адміністративно-правові аспекти митної політики в умовах воєнного стану; інституційні основи функціонування митних органів у контексті європейської інтеграції; цифрову трансформацію митного адміністрування; а також розвиток процедурної діяльності митних органів у світлі європейських стандартів.

Окремої уваги заслуговує те, що публікації системно відображають ключові елементи адміністративно-правового механізму реформування митних органів — нормативний, інституційний, процедурний і цифровий компоненти, що свідчить

про їх безпосередній зв'язок із науковою новизною дисертації та логікою її побудови.

Апробація результатів дослідження здійснювалася на міжнародних науково-практичних конференціях, тематика яких охоплює проблеми доброчесності та професіоналізації служби в митних органах, цифрової трансформації митного адміністрування, а також управління митними ризиками. Це свідчить про перевірку основних положень дослідження в науковому середовищі та їх відповідність актуальним напрямкам розвитку адміністративно-правової науки.

Кількість, зміст і тематична спрямованість публікацій дають підстави стверджувати, що основні результати дисертації належним чином оприлюднені, достатньо апробовані та адекватно відображають її ключові наукові положення.

6. Дискусійні питання та зауваження до дисертації

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Стуса Дмитра Васильовича, необхідно висловити окремі зауваження та побажання, які мають дискусійний характер і не знижують загального високого рівня виконаної роботи.

1. У роботі обґрунтовано значення ризик-орієнтованого підходу для модернізації діяльності митних органів. Водночас потребує більшого уточнення його співвідношення з гарантіями адміністративної процедури. У зв'язку з цим цікаво було б почути думку автора: яким чином у межах ризик-орієнтованого підходу забезпечується належний рівень мотивованості індивідуальних адміністративних актів, прозорість критеріїв оцінювання ризиків та ефективна реалізація права на їх адміністративне і судове оскарження?

2. У дисертації автор звертається до ініціативи реформи митного союзу ЄС 2023 року та переходу до data-driven моделі митного адміністрування. Водночас ці положення окреслено стисло, у зв'язку з чим цікаво почути думку автора щодо їх адміністративно-правових наслідків, зокрема впливу на адміністративну процедуру та реалізацію адміністративного розсуду.

3. У роботі розкрито значення контрольного компоненту адміністративно-правового механізму, зокрема в контексті розвитку постаудиту. Уточнююче

питання полягає в тому: як автор визначає оптимальне співвідношення превентивного (попереднього) та подальшого контролю у системі митного адміністрування, і які адміністративно-правові критерії можуть бути покладені в основу такого розмежування?

4. У дисертації переконливо розкрито інституційну трансформацію митних органів крізь призму категорії інституційної спроможності. Водночас видається, що робота могла б виграти від більш детального окреслення критеріїв оцінювання такої спроможності, зокрема шляхом уточнення системи показників результативності діяльності митних органів у межах адміністративно-правового механізму.

5. Окремі зауваження стосуються оформлення дисертаційної роботи. Зокрема, у тексті простежується певна варіативність у використанні термінології (наприклад, щодо позначення окремих елементів механізму або характеристик адміністративної діяльності), а також не завжди забезпечено повну уніфікованість стилістичного оформлення окремих структурних блоків автореферату. Уніфікація термінологічного апарату та стилістична стандартизація викладу сприяли б підвищенню загальної цілісності сприйняття роботи.

Наведені зауваження мають рекомендаційний і дискусійний характер. Вони не ставлять під сумнів наукову новизну, теоретичну обґрунтованість і практичне значення дисертаційного дослідження, а лише окреслюють напрями подальшого розвитку порушеної проблематики.

7. Загальні висновки

Дисертація Стуса Дмитра Васильовича на тему «Адміністративно-правове забезпечення реформування митних органів України в умовах інтеграції до митної системи Європейського Союзу» є завершеною самостійною науковою працею, у якій розв'язано важливе наукове завдання, що полягає у визначенні сутності, структури та функціонального призначення адміністративно-правового забезпечення реформування митних органів України, а також у розробленні

науково обґрунтованих напрямів модернізації відповідного адміністративно-правового механізму на засадах *acquis* Європейського Союзу.

Робота характеризується належним теоретико-методологічним рівнем, внутрішньою логічною узгодженістю, достатньою нормативною та науковою базою, обґрунтованістю сформульованих висновків і практичною спрямованістю запропонованих положень. Дисертантові вдалося сформувати цілісне бачення реформування митних органів як процесу публічного адміністрування, розкрити його адміністративно-правову природу, визначити системні дефекти чинної моделі правового забезпечення, а також обґрунтувати напрями формування інтегрованого адміністративно-правового механізму, здатного забезпечити ефективність, підконтрольність і передбачуваність діяльності митної адміністрації.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації є достатньо обґрунтованими, мають ознаки наукової новизни та можуть бути використані у подальших наукових дослідженнях, правотворчій діяльності, практиці органів публічної адміністрації та освітньому процесі.

За змістом, структурою, рівнем наукової новизни, теоретичним і практичним значенням дисертація відповідає встановленим вимогам до кандидатських дисертацій за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Викладене дає підстави для висновку, що Стус Дмитро Васильович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент –

доктор філософії у галузі права,

правовий аналітик

Громадської організації «Інформаційно-аналітичний центр

«Сучасне аерокосмічне право»»

Анна ДАНИЛЕНКО